

נוביני קרקובסקיה

Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
 ZWIĄZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
 ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
 כתובת: ת.ד. 17209 תל אביב 69051
 דואר אלקטרוני: lili@lyhaber.com
 טלפון: 09-9579540 פקס: 054-4436366

גליון 52, דצמבר 2010 כסלו תשע"א

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

תל אביבים וקרקובאים מנגנים ביחד

הקונסרבטוריון העירוני נוה אליעזר, והתלמידים משתי הארצות ניגנו יחד בקרקוב. בואה של המשלחת מקרקוב מהוה ביקור גומלין. הקונצרט יתקיים ביום רביעי 8.12.2010 בשעה 19.00 במרכז פליציה בלומנטל, רח' ביאליק 26 בתל אביב.

הכניסה חינם

הנכם מוזמנים לקונצרט של משלחת תלמידי ביה"ס היסודי המקיף למוסיקה OSM בקרקוב. בקונצרט ינגנו תלמידים סולנים, מורים המלוים את המשלחת והרכב קאמרי משותף הכולל תלמידים פולנים וישראלים כאחד. במאי השנה אירח ביה"ס הקרקובאי משלחת של תלמידים של הקונסרבטוריון הישראלי למוסיקה בתל אביב

קצרים

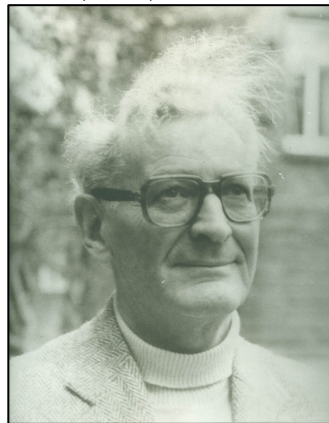
"יד ושם" פונה לניצולי השואה ובני משפחותיהם לקחת חלק במבצע איסוף ותעודת מסמכים, חפצים, יומנים, תצלומים, עדויות, סרטי מקור, יצירות אומנות או כל חומר אחר מתקופת השואה - מעליית הנאצים לשלטון עד השחרור ומחנות העקורים. למסמכים אשר תמסרו ל"יד ושם" למשמרת עולם, יחד עם הסיפור האישי המלווה אותם, תפקיד משמעותי בהנצחת קורותיהם של היהודים בשואה ובשימור הזיכרון למען הדורות הבאים. "יד ושם" ערוכים לקלוט, לשמר, לקטלג ולהפוך את החומרים לנגישים, כדי לאפשר לציבור החוקרים, לאוצרי תערוכות, לאנשי חינוך ולקהל הרחב לעשות בהם שימוש. לתיאום מסירת חומרים טלפון: 02-6443703 דוא"ל collecting.pieces@yadvashem.org.il

בשנים 1930-1939 פעל בקרקוב ארגון ציוני ימי בשם "זבולון". היו"ר היה דר' ארנפרייס, המזכיר היה מאוריצי גולדברג ובין החברים היה מר שטרן, אחיהם של יצחק ונתן שטרן. המשרד שכן ברחוב דוניובסקיגו. כל היודע פרטים נוספים מתבקש לכתוב למערכת.

כנס לזכרו של פרופ' הלל קליין ז"ל

זכרון השואה בדור השלישי וחצי; גישות חדשות של חילופי נוער; ו"על עתיד הזכרון" - דבר הניצולים/השורדים.

ביום חמישי, ה-16 בדצמבר יערך מושב בוקר בנושא "הלל קליין וטיפול פסיכיאטרי בקהילה", עם סניף ירושלים של איגוד הפסיכיאטריה הישראלי, במוזיאון ארצות המקרא בירושלים, החל מהשעה 9:00.

כל הארועים פתוחים לקהל והינכם מוזמנים להשתתף.

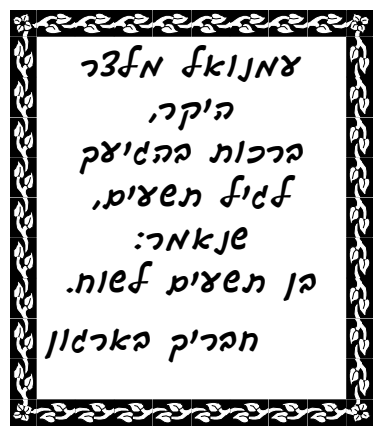
לפרטים נוספים נא להתקשר אל דר' חיים קנובלר 052-5703713 haim.knobler@gmail.com

במלאת 25 שנים לפטירתו של הפסיכיאטר יליד קרקוב פרופ' הלל קליין ז"ל, מראשוני חוקרי השואה, מנהל ביה"ח "איתנים" ומראשי החברה הפסיכואנליטית בישראל, נקיים החודש את "כנס הלל קליין מס' 5" לזכרו. **ביום רביעי, ה-15 בדצמבר** יתקיים ערב עיון, בעברית ובפולנית, בתיכון עירוני ה', רח' בן יהודה 227 (אולם "יצחק") בתל אביב, משעה 17:30) "על מסע הזכרון לפולין, המשך לסמינר הישראלי-פולני: "הנוער - עתידנו", שבו התחלנו בקרקוב. בתכנית: הרצאות קצרות ודיונים בהשתתפות הקהל עם האורחים הנ"ל

מנהל חדש למוזיאון היהודי גליציה

מוזיאון יהודי גליציה נמצא במבנה ששימש בעבר כבית חרושת יהודי, ב-Dajwor 6 ברובע קזיימיז', והתערוכה המרכזית "עקבות של זיכרון" כוללת עשרות צילומי צבע גדולים המנציחים את שרידי הקהילה היהודית העניפה שחיה בגליציה. המוזיאון מציג גם תערוכות מתחלפות, יש בו ארכיון סרטים, חנות ספרים המציעה מבחר גדול של ספרים על חיי הקהילה היהודית בגליציה וספרים על השואה, וכן אולם הרצאות המשמש לתוכניות חינוך המיועדות בעיקר לתלמידי בתי ספר וסטודנטים.

יעקב נובקובסקי נבחר לאחרונה לשמש כמנהל המוזיאון היהודי גליציה, במקומה של גבי קרדי. נובקובסקי, יליד הרובע קזיימיז', הוא בעל תואר מ.א. בהיסטוריה מהחוג למדעי היהדות באוניברסיטה היגלונית - עבודת המסטר שלו עסקה בהתנגדות היהודית בקרקוב בזמן מלחמת העולם השנייה - וכן בעל תעודה בניהול ושינוק. יעקב עובד במוזיאון מאז 2005, וזכה לעבוד במחיצתו של מייסד המוזיאון, הצלם היהודי-בריטי **כריס שוורץ** ז"ל, אשר שם לו למטרה לתעד את מי שהיתה אחת הקהילות המפוארות ביותר בפולין.

הצעדים הראשונים במחתרת

חברי המפקדה הראשית של הקבוצה הלוחמת בגטו קרקוב (דולק ליבסקינד, שמשון דרנגר ולאבאן) החליטו שיש לעשות את כל צעדי ההתנגדות וההצלה האפשריים באמצעים העומדים לרשות המחתרת.

לשם כך חולקו אנשינו לשתי קבוצות: קבוצה אחת כללה חברים שבגלל חזותם היהודית לא יכלו להשתתף באופן פעיל בפעולות המחתרת. אנשי קבוצה זו צוידו בתעודות מתאימות כדי שיוכלו, בדרך לא דרך, להגיע לאותו חלק של אירופה (הונגריה) שממנו אפשר יהיה להתקדם הלאה. הקבוצה השנייה, קבוצת הלוחמים, נחלקה לחמישיות, וחבריה פוזרו ביערות טרנוב ורדום.

בשל מראי השמי המובהק, הייתי בקבוצה הראשונה, אשר יכלה לעסוק רק בפעולות הצלה. כפי שהתברר מאוחר יותר, לא עמדה חלוקה זו במבחן המציאות דאז, בשל האירועים שרדפו זה את זה בקצב מסחרר.

נוסק [נתן פריזר, חברו של שמעון לוסטגרטן מימי ביה"ס; חניך פלוגת "שרון ב" בקן "עקיבא" בקרקוב]

במלאת 68 שנה לפעולות המרד של חברי תנועות הנוער מקרקוב, פעולות שבוצעו בדצמבר 1942 והידועות בשם "ציגנריה", אנו מפרסמים מזכרונותיו של אחד הלוחמים, שמעון לוסטגרטן. רשימה בכתב יד שנמצאה בעזבונו של שמעון לוסטגרטן. פורסם בספר לזכרו: שמעון לוסטגרטן – שימק, אדם, רע, לוחם, עמ' 35-38.

ההתרחשויות סביבנו לא השאירו זמן ללבטים ותבעו הכרעה מיידי. בנסיבות החדשות שנוצרו לאחר פעולות הגירוש, נותרנו בלי שם ובלי בית, שכולים ובודדים, חסרי משפחה וחסרי אמצעים. החלטנו לאסוף את מה שנותר מיגיע כפיהם של הורינו שאבדו, לרכז במקום אחד את הרכוש שעליו עמלו כל ימי חייהם. ריכוז הרכוש היה ברחוב יוזפינסקה... קשרי המחתרת – הלינקה (רובניק) מהעיר טומשוב-מאזובייצקי, הלה שיפר מורשה, אדווין וייס ואחרים [הכוונה לחמישייה הראשונה שיצאה לעיר ערב יום הכיפורים תש"ג] צוידו במזון ובשאר צידה לדרך, ויצאו לטרנוב, לרדום ולמקומות אחרים. המציאות לימדה אותנו חיש מהר, כי אין לחלום על הצלה, אלא יש לנצל ביעילות מירבית את כל האמצעים הקיימים לצורך עבודת המחתרת. לאור זאת חילקנו בינינו את התפקידים.

התפקיד הפעיל הראשון שנפל בחלקי והיווה מעין טבילת אש בעבודת המחתרת, היה לעקוב אחרי שפיץ. שפיץ היה אחד ממשתפי הפעולה המסוכנים ביותר עם הנאצים... עד כמה שידוע לי החליטה המפקדה לסלק את משתפי הפעולה היהודים, אך לעשות זאת בצורה כזו שהגרמנים לא יחשדו ביהודים אלא ב"ארים", זאת כדי לא לסכן את חיי היהודים בגטו קרקוב. זכורה לי הרגשתי כאשר שימק [שמשון] דרנגר קרא לי לחצר של הבית ברחוב לימנובסקי, בית בו התגוררו אז רבקה ודולק ליבסקינד [דירתם שימשה כמפקדת המחתרת]. שימק הסביר לי בפרוטרוט את תפקידי בביצוע המשימה, שמטרתה היתה סילוקו של שפיץ, אחת ולתמיד. הוטל עלי (ועל חברים נוספים שעליהם לא ידעתי מאומה באותו זמן)

מרכז המחתרת היהודית ברחוב יוזפינסקה 13, קרקוב. צלם: איציק מוזן, 2010

לוודא מתי בדיוק נמצא שפיץ בביתו בגפו, ומתי הוא נעדר ממנו. היה עלי לדעת היכן וכיצד הוא מבלה את זמנו מחוץ לבית בגטו. אמור הייתי לרכז את מרב הפרטים עליו, וכל זאת בלא לצאת מן הגטו.

...אם זכרוני אינו מטעני, עקבתי ובלשתי אחרי שפיץ במשך שלושה שבועות. את העבודה הזאת עשיתי, מטעמי בטחון, עם אלזה לאפה, ובסיומה מסרנו את הפרטים שהיו ברשותנו לשימק דרנגר. לבסוף הוחלט לחסלו. באותו ערב הצטרף אלינו שימק דרנגר, שהיה אמור לחסל את שפיץ בירייה. בערב יצא שפיץ מבית הקפה אשר בגטו (רחוב לימנובסקי 1 בחצר, מעבר לרחוב יוזפינסקה), אשר בו נהג לשבת מדי יום ביומו, בשעות קבועות. הוא המשיך בדרכו לכיוון משטרת הגטו, לאורך רחוב לימנובסקי, שצידו האחד "יהודי", וצידו השני "ארי", ורק גדר תיל מפרידה בין שני החלקים. באותו רגע יצא שימק מהגטו והפך בו במקום ל"ארי" טהור. שפיץ המשיך בדרכו ברחוב לימנובסקי, בעוד אלזה ואני פוסעים אחריו בצד ה"יהודי" של הרחוב, ושימק מתקדם מולנו בצד ה"ארי".

ראינו את שימק מכניס את ידו לכיס הימני שבו היה טמון האקדח, ובכל רגע קיוונו לשמוע את הירייה.

ואני, נשלחנו לגטו וולברום (כ-90 ק"מ צפונית לקרקוב) כדי להתרחק מקרקוב בזמן הגירוש מן הגטו שהתחולל ב-28 באוקטובר 1942. צוידנו במסמכים המעידים שהננו שליחי י.ס.ס. [ראשי תיבות בגרמנית ויידיש: עזרה יהודית סוציאלית] הנוסעים במסגרת תפקידם לוולברום, וכי עלינו לחזור כעבור שבועיים לקרקוב. לאחר שחזרתי עם נוסק מגטו וולברום לגטו קרקוב פגשתי את אחי רומק (שלפי ההוראה נשאר בגטו), מבכה את אובדן הורינו. ממנו נודע לי כי אבי ואמי גורשו ונשלחו בטרנספורט לכיוון בלוץ.

באותו זמן הוציאה אלזה לאפה, חברת המחתרת, את אמה של גוסטה [דוידזון] ואנשים אחרים אל מחוץ לגטו. אלזה היתה כל הזמן עם הוריה בנייפולומיצה (עירייה ליד קרקוב), והיתה מפרנסת את ביתה בסחר עם איכרי הסביבה, תמורת מזון.

עם שובי מוולברום הפכה דירתנו – דירת הורי ברחוב יוזפינסקה 13 – לנקודת מרכז ולבסיס לאנשינו שנמנו עם חברי הקבוצה הלוחמת. זאת למעט אנשי המפקדה, שהופיעו כאן רק לעיתים רחוקות. הדירה שימשה לנו כתובת מרכזית. אנשי "החלוץ" היו מרוכזים ברחוב קראקוסה.

ד"ר פליציה קראי כלת פרס יד ושם למפעלים חינוכיים

ברוכת כשרונות היא פליציה שלנו, ושנים רבות מאד היא עוסקת במחקר היסטורי של השואה. השנה זכתה פליציה קראי לפרס מאת "יד ושם" למפעלים חינוכיים בנושא השואה, ופרס זה מצטרף לשורת פרסים אחרים בהם זכתה, ביניהם תואר "יקיר העיר ראשון לציון".

בעבודת המחקר ההיסטורי שלי פניתי דווקא לחקר תקופת השואה. בכדי לענות עלי לחזור כמה עשרות שנים אחורה. היתה זו השנה 1942. ישבנו בעיירה בז'סקו (Brzesko) שאליה ברחנו מגטו קרקוב. אך גם כאן השיג אותנו הגורל האיום. בעיירה היתה

הלכתי בשדה. היה חושך מצרים. אמא ואבא כבר לא היו בחיים, אבל אני עדיין לא ידעתי זאת. אחיותי התפזרו. פחדתי נורא. נדמה היה לי שמאחורי כל שיח מסתתר חייל ס.ס. עם רובה ביד. בכיתי. רציתי ללכת הביתה. איפה אמא? איפה אבא? אבל אין אמא ואבא, ואין כבר בית. היה רק חושך, שדה ריק, והאימה.

ואז נדרתי נדר. לא אלך לטרנספורט כפי שהלכו רבים אחרים. לעולם לא! אחיה ולא אמות, בכדי לספר על הכל. כל מה שעוללו לנו הגרמנים. על הזוועה, על החורבן.

ומאז אני מספרת. חוקרת ומספרת. אנשים רבים עזרו לי במשימתי: המשפחה, אוניברסיטת תל-אביב, יד ושם ועשרות רבות של ניצולי שואה שמסרו לי את סיפורם וזכרונותיהם. ועל כך נתונה להם תודתי. במבט לאחור עלי לציין כי כל המחקר שלי, כל ספריי ומאמרי התייחסו בצורה זו או אחרת לגורלם של יהודי קרקוב: בגטו, במחנות ריכוז, במחנות עבודה, בצעדת המוות – בכל שבילי ודרכי השואה. גם רוב העדים שראיינתי או שבעדויותיהם עיינתי היו אנשי קרקוב, שרבים מהם עודדו אותי ותמכו בעבודתי.

אקציה ואנשי ה-ס.ס. פשטו על בתי היהודים והוציאו אותם לטרנספורט. אני ברחתי. היה כבר חורף. על השדות נערם כבר השלג הראשון.

ד"ר פליציה קראי נולדה בשנת 1927 בפולין, ליוסף ולפשה רוזה שכטר אשר ניספו בשואה. את זוועות התקופה חוותה כנערה בשלושה מחנות עבודה, עמדה בבחינות הבגרות ולמדה בבית הספר הגבוה לדרמה בקרקוב. בשנת 1950 עלתה לישראל וכאן בנתה את משפחתה. פלה סיימה את לימודי ההיסטוריה באוניברסיטת תל אביב, ובמשך שנים רבות העמידה דורות של מורים ותלמידים, וכל זאת בכישרון וביסודיות, מתוך ידע מקיף וגישה יצירתית. היא הרצתה במסגרות רבות נוספות וכינוסים בנושאי הציונות וחקר השואה בישראל ובעולם. בשנת 1990 הוענק לה תואר דוקטור והיא ממשיכה לעסוק במחקר ובכתיבה.

בטקס חלוקת פרסי יד ושם אמרה פלה: "שאלו אותי לא פעם מדוע

הצעדים הראשונים במחתרת (המשך)

ברגע מסויים היה שפיץ קרוב מאד לגדר התיל, בדיוק כאשר הגיע שימק מולו. ראינו את שימק מכוון את האקדח, אך כעבור שנייה התרחק שפיץ ופנה לרחוב יוזפינסקה, מבלי שנשמעה יריה. שימק לא ירה, משום מה... מכיוון שהתקרבה שעת העוצר, היה הרחוב כמעט ריק מאדם, אבל אלזה ואני לא יכולנו לחזור לבסיסינו ברחוב יוזפינסקה מבלי לראות את שימק. כעבור שניות ספורות הופיע שימק בתוך הגטו, נסער וזועף. הוא היה לבוש במעילו השחור ונעל מגפים גבוהים, כובעו האפור על ראשו וה"ארמבינדה" (סרט השרוול) על שרוולו הימני. עמו היה אידק [יהודה טננבאום, חבר "עקיבא"]. בראותו את התמיהה בעיינינו אמר כי הפעם שיחק מזלו של שפיץ, שכן הכדור "נתקע" באקדח. הבטנו אינסטינקטיבית בשעונים, ובלי לומר מילה החלטנו לרוץ הביתה. בפניה לרחוב יוזפינסקה הופיעו פתאום לפנינו שתי דמויות, שלפי קצב צעידתם ידעתי כי אלה הם נציגי "הגזע העליון". היה מאוחר מכדי לחזור. שימק הורה לנו בקצרה להמשיך ללכת. אם ישאלו אותנו מאין ולאן, עלינו לענות: "מהעבודה".

התקרבנו זה מול זה. בידי אחד מהם היה אקדח שלוף והוא צעק: "עמוד! מי אתך?" בשמעו את הצעקות המלוות קללות, פנה אידק במהירות אחורה והחל לברוח. הגרמני ירה בכיוונו. היה זה היידריך, ראש הגסטפו ב"גנרל גוברנמן", הממונה הישיר של אידק, אידק עבד בגסטפו ונשלח לעבודה זו על ידי הקבוצה הלוחמת. חשבנו כי הפגישה לא תיגמר בטוב.

זיהנו את עצמו בפני הגרמנים באמצעות "קנקרטה" (תעודת הזהות). חיכיתי לאות משימק, שכן ידעתי שיש עמו ניירות "אריים" ורשיונות לנשיאת אקדח. אבל שימק הוציא את "קנקרטה" שלו בשלווה גמורה וידו הימנית נתונה כל העת בכיסו. זאת, למרות צרחתם של הנאצים "הנדה הוך!" (ידיים למעלה). לו ערך אחד האדונים האלה חיפוש בכליו של שימק היתה פגישה זו מסתיימת בצורה שונה לגמרי. באותו רגע הם חשו, כנראה, מעין אי-בטחון אישי, והודות לכך פקדו עלינו להסתלק בריצה, תוך שהם יורים מספר כדורים בכיוונו. רק במקרה לא פגעו בנו.

לזכרה של סטפה הי"ד

הסיפור הזה הוא אחד ממיליוני הסיפורים, שלכולם ביחד קוראים השואה של העם היהודי. החלטתי לדלות מכל הטרגדיות שעניי ראו ונשמתי ספגה, סיפור קצר, סיפור שנמשך שניות מספר, סיפור על רציחתה של סטפה ז"ל.

סטפה הייתה אשתו של אחד המכונאים, שאתם עבדתי במוסך במחנה הריכוז פלשוב. אישה צעירה, מלאת חיים, שעבדה במתפרה של המחנה. מדי פעם הייתה קופצת למוסך כדי להחליף כמה מילים עם בעלה. ולפעמים הייתה גם מביאה לו חתיכת לחם שהצליחה להשיג.

ביום קיצי אחד, יום שטוף שמש, הגיעה סטפה למוסך כהרגלה ופתאום, כאילו מתחת לאדמה הופיע השטן, כלומר מפקד המחנה. הופיע ברכבו הנהוג על ידי נהגו האוקראיני איוון. מה את עושה כאן? מדוע את לא עובדת? שאל אותה ובלו להמתין לתשובתה פקד על נהגו, בגרמנית, תשכיב אותה. תוך שניה סטפה פרפרה על הכביש החולי, מתבוססת בדמה. נשמע רק בכי חריש של בעלה. כך סיימה את חייה הצעירים סטפה. אחת משישה מיליונים.

הלפרן אשר

בית ספר יהודי מקצועי לבנות Ognisko pracy

בית הספר הוקם בקרקוב בשנת 1916, כמוסד לימודי מקצועי לבנות, במטרה ללמד נערות יהודיות, בעיקר יתומות מלחמה וכאלה שמצבן הכלכלי קשה, את מלאכת התפירה. המוסד התפתח לבית ספר, ובשנת 1923 הוקמו במוסד מחלקות לתפירה, סריגה, רקמה ומשק בית.

בנוסף ללימודי התפירה נלמדו במקום גם מקצועות עיוניים ומקצועות יהדות, והתלמידות זכו בחינוך ברוח ההשכלה היהודית, ומקצוע שאיפשר להן עצמאות. בבית הספר למדו תלמידות ממשפחות עשירות, לצד תלמידות ממשפחות מעוטות יכולת, אשר היו פטורות

מתשלום שכר הלימוד.

בתחילה שכן בית הספר ברחוב מיקולאיסקה, ומאוחר יותר עבר לבניין חדש ברחוב ויטורה, לא רחוק מרחוב סקאבינסקה בוצ'נה. המהנדס של המבנה החדש היה יעקב שטנדיג והתורם היה יעקב פרנקל, בעלה של מנהלת בית הספר, גברת עליזה פרנקל. בין המורות והמחנכות נמנו הגברות: אופן, בלזם, דיס, גרינבאום, הורוביץ, לפהולץ, הירש-שטלצר ויטי אניספלד אשר ניסתה בשטוטהוף.

בשנת 1936 הגיע מספר התלמידות במוסד ל-200. בין התלמידות היו: אסתר להרפלד, נטקה פלאום ומינדה טייכטל.

ספרי

במחסן הספרים של הארגון שנמצא בבית הספר תיכון עירוני ה' הצטברו ספרים שהוצאו לאור על ידי הארגון או בתמיכתו, ואנו מציעים לכם לרכוש ספרים בעברית, במחיר מוזל במיוחד:

"תולדות היהודים בקרקוב ובקאז'ימייז', 1868-1304" מאת פרופ' מאיר באלאבאן. מחיר הספר על שני חלקיו (למעלה מאלף עמודים) - 100 ש"ח.

"תעוד בתי העלמין היהודיים בקרקוב" תעוד של למעלה מ-6,500 מצבות בבית הקברות במיודבה שבוצע בשנים האחרונות - 50 ש"ח.

"תולדות הקולנוע היהודי בפולין 1910-1950" מאת נתן גרוס - 20 ש"ח.

"בין צללי עיר" מאת מאיר בוסאק: ההיסטוריה של קז'ימייז' בשילוב קטעי זכרונות אישיים - 30 ש"ח.

"והאייל נאחז בסבך" מאת יוסף בוסאק: קורות משפחת דודו על רקע השמדת קהילת קרקוב - 30 ש"ח.

"מחוץ לחומות הגטו בקרקוב הכבושה" מאת מרים פלג ומרדכי בן צבי - 35 ש"ח.

"פרידה ממילא 18" מאת הלה רופאייזן-שיפר: סיפורה של קשרית שנעה בין גטאות ורשה וקרקוב - 30 ש"ח.

"משנת הציונות של אגודת הנוער העברי עקיבא" מאת אורנשטיין, נזר, לנדאו, וירט - 25 ש"ח.

"עקיבא" מאת ברוך יחיאלי: על צמיחתה של תנועת עקיבא ולחימתה בשנות השואה - 30 ש"ח.

"מרדכי גבירטיג, אגדה על משורר נגר" מאת נתן גרוס - 50 ש"ח.

"עולם לפני האסון - יהודי קרקוב בין שתי מלחמות העולם אלבום התערוכה (בעברית) - 100 ש"ח.

"בית מרקחת בגטו קרקוב", מאת תדאוש פנקביץ - 50 ש"ח.

נא לשלוח לכתובת הארגון, ת.ד. 17209 תל אביב, את רשימת הספרים שאתם מעוניינים לרכוש בצירוף המחאה על הסכום המתאים ועוד 10 ש"ח עבור המשלוח. הספרים ישלחו בחוזר.

משתתפים בצער המשפחה
ואבלים על פטירתה של
חברתנו היקרה

מלווינה לושיה הוכבאום

ז"ל

לבית מסינגר מקרקוב

חנוכה אז והיום

את השיר שחיברתי אז אני זוכרת עד היום:

**אותו ערב חורפי במחנה,
ישבנו קפואות, נפוחות, שותקות.
על חג החנוכה הנפלא חולמות.**

**מישהי מצאה בדל נר,
ניצוץ של אור קטנטן ונפלא,
שהאיר את החושך באותו ערב חנוכה.**

**וניצוץ האור הזה הקטן,
פיזר את הכפור, גרש את הענן,
והעניק לנו חום ותקווה, געגועים
ואשליה.**

**העלה בנו זכרונות נהדרים, בלתי
נשכחים:**

**בדמיוננו אנו לביבות חמות זוללות,
לועסות סופגניות חמות ומתוקות,
בריבה "תוצרת אמא" ממולאות,
מטוגנות בשמן-זית זהבהב.**

**והמעיים שלנו מתכווצים ולא רק
מרעב -**

**אלא גם מגעגועים לאותם מטעמים.
לאוכל ולמה שהוא מסמל:**

**כל בני המשפחה מתאספים,
סביב השולחן מסובים,
ולאור הנרות הדולקים**

**שרים את השירים היפים.
היה זה חג של שמחה וניסים.**

**היכן אתם עכשיו, יקירי?
אתם תמיד במחשבותי!
אולי בזכות החג -**

**תהיה זו השנה האחרונה למלחמה?
ויקרה לנו נס, ונרות הפלאים,
יאירו לנו בכל קשת הצבעים,
ושוב נהיה כולנו יחד עם היקירים?**

תרגום: שושנה רצינסקה

אסתר פרידמן

זה היה בדצמבר 1944. מחנה הריכוז אושוויץ-בירקנאו. הייתי בת 14. החורף היה קשה. עבדנו כל היום בחוץ, בקור עז ובגשם שוטף. כותנות-הפסים שלנו - בגדנו היחיד - היו ספוגות מים וקפואות.

לילה. שכבנו קפואות ורועדות על הדרגשים, מנסות להתחמם. לפתע נשמע פיצוץ והאור כבה. חושך השתרר (האנגלים הפגיוז את המחנה, לא ביעילות רבה ובאיחור רב עבור רבים מאתנו). אחראית הבלוק הדליקה נר קטן ואז מישהי קראה "חנוכה!" לא היה לנו מושג מהו התאריך המדויק, אבל בלי להוסיף מילה ירדנו כולנו מן הדרגשים והתאספנו סביב הנר הבודד. מישהי התחילה לזמזם שירי-חנוכה מוכרים והאחרות הצטרפו. חלק בכו כשזכרונות חגי חנוכה מאושרים בחיק המשפחה עלו בזכרון.

מילדותי חיברתי שירים קצרים, ובאותו רגע התחיל להתחבר במוחי שיר ואותו התחלתי לדקלם בקול רם. שקט השתרר, שהופר רק בנשימה הכבדה של הבנות המקורות. כל אחת חשבה על משפחתה האובדת. אבל הנר כבה מהר ואנו חזרנו כל אחת למקומה בלב כבד וכואב מזכרונות.

היום אנחנו חוגגים את חג-החנוכה בביתנו שלנו. האוכל מצוי בשפע, החדר חמים ומואר. הנרות זוהרים בחנוכה החגיגית. סביבנו הילדים, הנכדים והנינים. פני כולם שמחות, כולם שרים יחד שירי-חנוכה. לפתע עובר בי גל קור ואני מרגישה על גופי את כתונת הפסים הרטובה, והנר הקטן ההוא דולק מול עיני.